

11 ביוני 2019

ח' סיוון התשע"ט

לכבוד	לכבוד
ד"ר חדוה בר	פרופ' אמיר ירון
<u>המפקחת על הבנקים</u>	<u>נגיד בנק ישראל</u>

מכובדינו שלום רב,

הנדון: עמדת לובי 99 וצדק פיננסי בנושא אישור מערכת העברת כספים מיידית בין הבנקים

1. באחרונה התברר כי מס"ב הביאה לאישור בנק ישראל מערכת חדשה שפותחה ואשר תאפשר העברת כספים מיידית בין הבנקים. ברצוננו להביע את עמדתנו בנושא זה, המתווספת לשורת נושאים בהם עסקנו ועודנו עוסקים מול בנק ישראל, בהמשך למעורבותנו הנרחבת בהובלתן וחקיקתן של הרפורמות הפיננסיות.
2. במכתבנו זה אנו מבקשים להתייחס ולהתמקד בממד התחרות ובהשפעתה על הצרכנים של השירותים הבנקאיים בישראל – הציבור הרחב, ובפרט משקי הבית והעסקים הקטנים.
3. את התחרות אנו בוחנים בשני מישורים: ראשית, בין הבנקים לבין חברות כרטיסי האשראי; ושנית, בין הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לבין שחקנים חדשים שעשויים להצטרף, כגון חברות פינטק וחברות סליקה בינלאומיות. התחרות הזו עמדה בלב רפורמת שטרומ שנתקחה בכנסת ישראל בקריאה שלישית בסוף חודש ינואר 2017 ואשר תכליתה לאפשר, לטפח ולקדם תחרות של גורמים חוץ בנקאיים - בבנקים.

מישור התחרות בין הבנקים לבין חברות כרטיסי האשראי

4. השירות המוצע על ידי הבנקים במסגרת מס"ב אינו שונה במהותו מכרטיסי דביט, הן מבחינת מהירות אישור העסקה והעברת הכסף והן מבחינת חוסר הסיכון בצד המוכר. מס"ב היא חברה שכולה בבעלות הבנקים בישראל, ומבחינה כלכלית העלויות שהיא נושאת בהן באות מכיסם של הבנקים לכל דבר ועניין.
5. כידוע, בנק ישראל אישר לחברות כרטיסי האשראי לגבות מן הציבור עמלה צולבת בגובה 0.3% בגין השימוש בכרטיסי הדביט, לאחר שלדברי בנק ישראל, חברות כרטיסי האשראי הוכיחו לו כי זוהי עלות הטיפול בעסקאות אלו, לפני רווח כלשהו.
6. במידה ובנקים יציעו, במסגרת המערכת החדשה, שירותי סליקה במחיר הנמוך מ-0.3%, הרי שישנן שתי אפשרויות:

א. הבנקים מציעים שירות במחירי הפסד, מתוך רצון לסכל תחרות ולגרוף את שוק התשלומים של חברות כרטיסי האשראי לידיהם, ובכך לסכל או לצמצם משמעותית את התחרות מצד חברות כרטיסי האשראי. הבנקים לא יוכלו להציע מחירים אלו לאורך זמן אלא ימשיכו במחירים הזולים רק עד שתסוכל התחרות. לאחר מכן המחירים יעלו לרמה שהבנקים יבחרו, כיוון שלא יהיה לחץ תחרותי.

ב. חברות כרטיסי האשראי ניפחו את ההוצאות שלהן על שירותי סליקה והעמלה הצולבת שקבע בנק ישראל (בסך 0.3%) מבוססת על מודל עלות ונתונים לא רלבנטיים.

7. נזכיר כי החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, התשע"ז-2017 (הידוע בכינוי "חוק שטרומ") אסר מפורשות על הבנקים לסלוק תשלומים, על מנת לאפשר לחברות כרטיסי האשראי לפתח את התחרות מול הבנקים מבלי שהן תהיינה נתונות למתקפה תחרותית מצד הבנקים על ליבת עיסוקן. עם זאת, אנו רואים כי הבנקים הגדולים עוקפים למעשה איסור זה באמצעות אפליקציות תשלומים המהוות תחליף מלא לשירות כרטיס האשראי, וזאת בניגוד לרוחו ולכוונתו של החוק האמור. עיתוי מהלכי האפליקציות ומערכת מס"ב בתכוף לאחר העברת החוק האמור מעלה אף הוא את החשש לגבי מהותם ומטרתם האמיתית.

8. תפקידו של בנק ישראל הוא להגן על הציבור מפני מהלכים המהווים למעשה אחיזת עיניים של הגופים הפיננסיים, בין אם הבנקים ובין אם חברות כרטיסי האשראי, דוגמת המהלכים אותם ציינו לעיל. על רקע זה אנו משוכנעים כי על בנק ישראל לבדוק לעומק מהלכים אלה, לפני ש הנזק הצפון בהם יפגע בתחרות. לכן, בטרם האישור, על בנק ישראל:

א. לערוך בירור מקיף לגבי הנושא, לרבות עלות שירותי הסליקה שמציעים הבנקים, לבדוק את המודל העסקי של הבנקים ולמנוע מהם להציע שירות שמתומחר בהפסד.

ב. במידה ויתברר כי הבנקים אכן מסוגלים להציע שירותי סליקה בעלות נמוכה מהעמלה הצולבת, יש לעדכן את העמלה הצולבת לאלתר.

מישור התחרות בין הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לבין מתחרים חדשים

9. בשוק האשראי בישראל מועברים מדי שנה כ-300 מיליארד ש"ח, ולכן ראוי לתמוה על כך שחברות פינטק ושחקנים בינלאומיים בשוק הסליקה אינם לוקחים בו חלק.

10. ביוני 2017 פרסמה "הוועדה לקידום השימוש באמצעי תשלום מתקדמים בישראל", בה חבר בנק ישראל, את הדו"ח הסופי שלה. בדו"ח מוזכרות אפליקציות תשלום בינלאומיות כגון google pay, apple pay, ali pay, facebook pay אשר אינן זמינות בישראל. החזון התיאורטי העולה מן הדברים הוא נכון בעינינו – לאפשר כניסה של כל מערכות התשלומים הללו לישראל, כפי שקורה במרבית מדינות ה-OECD.

11. אלא ששנתיים חלפו מפרסום הדו"ח והמצב העגום הקיים בישראל לא השתנה. שוק התשלומים נשלט כבעבר בידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי, ונראה שבקרוב הוא עומד להישלט בעיקרו על ידי הבנקים. אין תחרות אמיתית, רק שינוי בזהות הגופים אשר מנצלים את הצרכן הישראלי.

12. בדו"ח הנזכר לעיל פורטו חסמי הכניסה השונים המונעים כניסה של שחקנים חדשים (עמוד 22, סעיף 8, "חסמים לשימוש באמצעי תשלום מתקדמים"). בין החסמים המוזכרים:

א. היעדר מערכת סליקה מרכזית, אשר סולקים חדשים יכולים להתחבר אליה;

ב. מחסור במסופי תשלום מתקדמים התומכים בעסקאות ללא מגע (Contactless);

ג. אי כניסה בפועל של ה-EMV;

ד. פערי חקיקה בתחום ההגנה המשפטית על צרכנים שעושים שימוש באמצעי תשלום מתקדמים.

13. אנו קוראים לבנק ישראל לנקוט בצעדים קונקרטיים במישור התחרות שבין הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לבין מתחרים חדשים:

א. להגדיר כי כניסת חברות פינטק וחברות תשלומים בינלאומיות הינה יעד מרכזי של בנק ישראל.

ב. לאמץ תוכנית מחייבת, מגובה במועד כניסה מנדטורי ובאבני דרך עם תאריכים נקובים להסרת כל אחד מחסמי הכניסה, בין אם רגולטוריים ובין אם טכנולוגיים, ולפרסם אותה לציבור.

14. הארגונים החברתיים יעמדו לצד בנק ישראל ויסייעו מול המחוקקים בכל תיקוני החקיקה שנדרשים לקידום התחרות.

15. נשמח להופיע בפניכם להסבר מפורט יותר של הדברים בכל מועד שיתואם עמנו.

בברכה,

עו"ד לינור דויטש

ד"ר הראל פרימק

ברק גונן

מנכ"לית לובי 99

יו"רים משותפים צדק פיננסי